

Hrvoje Gržina *

Uspon i pad „Baruna Ciganina”: dvanaest epizoda iz života Julija pl. Zigeunera Blumendorfskoga

Članak donosi ulomke dosad gotovo potpuno nepoznate biografije bečkoga plemića Julija pl. Zigeunera Blumendorfskoga, pretežno iz vremena njegova boravka u Zagrebu od 1878. do 1894. godine. Budući da o njemu u literaturi gotovo i nema spomena, na temelju novinskih napisa i arhivskoga gradiva prikupljeni su osnovni biografski podatci te je rekonstruiran dio njegova životnoga puta. Protagonista tako možemo pratiti od početaka ugostiteljske djelatnosti u glavnom hrvatskom gradu, preko stjecanja i trošenja velikoga nasljedstva, pa sve do financijskoga sloma izazvanog lakovjernošću i neopreznim financijskim investicijama te smrti u Beču. Zigeunerova je životna priča ispričana kroz dvanaest poglavlja u kojima su obrađeni različiti aspekti njegove raznolike djelatnosti, čije je tragove i danas moguće pronaći u zagrebačkoj svakodnevici.

Ključne riječi: Julije pl. Zigeuner Blumendorfski, Vilim Libkowitz, Zagreb, Beč, vila Zigeuner, Klub amatera fotografa, Dobrovoljno vatrogasno društvo Zagreb, afera Libkowitz

Prolog

U utorak 28. siječnja 1896. oko podneva u Beču je uhićen trgovac biciklima Vilim (Wilhelm) Libkowitz. Senzacionalna je vijest već istoga dana odjeknula u večernjim izdanjima nekih bečkih novina,¹ a u Zagrebu je oko 18 sati – na brzojavnu molbu bečke redarstvene oblasti – zatvorena i Libkowitzeva trgovina pokuštvom

* Hrvoje Gržina, Hrvatski državni arhiv, Marulićev trg 21, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska, E-mail adresa: hgrzina@arhiv.hr

¹ Usp. „(Verhaftung eines Fahrradhändlers)”, *Neue Freie Presse. Abendblatt* (Beč), 28. 1. 1896., 2; „90.000 fl. herausgelockt”, *Neues Wiener Abendblatt* (Beč), 28. 1. 1896., 3; „(90.000 fl. herausgelockt)”, *Das Vaterland. Abendblatt* (Beč), 28. 1. 1896., 3; „(90.000 fl. herausgelockt)”, *Wiener Abendpost* (Beč), 28. 1. 1896., 3.

u Ilici 30.² Razlog uhićenja o kojemu je dan poslije, 29. siječnja, vijest prenijelo dvadesetak listova diljem Dvojne Monarhije bila je prevara na štetu poslovnoga partnera Julija pl. Zigeunera Blumendorfskoga za iznos od 90.000 forinta.³ Budući da su glavne aktere te senzacionalne afere – prozване *afera Libkowitz* ili *afera Libkowitz-Zigeuner* – stanovnici glavnoga hrvatskoga grada dobro upoznali tijekom petnaestak proteklih godina, dnevne su novine *Obzor* izvještaj o Libkowitzu uhićenju s pravom počele riječima: „[t]ko u Zagrebu nepozna nosioce ovih poštovanih imena?“⁴ Iako u tom trenutku nijedan od njih više nije živio u gradu, svatko je na svoj način u njemu ostavio traga, pri čemu baština tužitelja i danas na različite načine živi, čineći zagrebačku svakodnevicu.

O životu i djelu Julija pl. Zigeunera Blumendorfskoga nažalost ne postoje nikakve informacije u dosad objavljenoj literaturi. Ime mu je tek uzgred, i ne uvijek precizno, spomenuto u nekoliko radova iz povijesti umjetnosti, a uspomenu na njega donekle je živom uspio održati tek neumorni zagrebački kroničar Ivan Ulčnik, koji mu je posvetio jednu od svojih glasovitih „bilježaka“. U njoj su mahom zabilježene reference na *afere Libkowitz* uz tek poneki drugi podatak o godinama njegova života u Zagrebu.⁵ Stoga se pri pokušaju rekonstrukcije intrigantne Zigeunerove biografije možemo poslužiti tek podacima razasutima po periodici i arhivskom gradivu.

Rekonstruirajući životnu priču satkanu od protuslovlja te obilježenu usponima i padovima, njezinu smo protagonistu nastojali barem djelomice vratiti „izgubljeno“ mjesto u zagrebačkoj društvenoj povijesti. Pozicionirajući ga unutar različitih djelatnosti kojima se za svojega petnaestogodišnjeg boravka u glavnom hrvatskom gradu bavio, lik Julija Zigeunera Blumendorfskoga poslužio nam je

² Usp. „Wilhelm Libkowitz – verhaftet“, *Agramer Zeitung* (Zagreb), 29. 1. 1896., 4; „(Libkowitzeva affaire)“, *Narodne novine* (Zagreb), 29. 1. 1896., [2]; „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf“, *Obzor* (Zagreb), 29. 1. 1896., [2].

³ Usp. „Das 90.000 Gulden-Darlehen (Die Affaire Libkowitz – Zigeuner)“, *Die Presse* (Beč), 29. 1. 1896., 9; „90.000 fl. herausgelockt“, *Arbeiter-Zeitung* (Beč), 29. 1. 1896., 5; „Betrug und Erpressung“, *Deutsches Volksblatt* (Beč), 29. 1. 1896., 3-4; „Eine Erpressungs-Affaire“, *Grazer Tagblatt* (Graz), 29. 1. 1896., 11-12; „Drahtnachrichten des 'Linzer Volksblatt'“, *Linzer Volksblatt* (Linz), 29. 1. 1896., 5; „Verhaftung eines Fahrradhändlers“, *Neue Freie Presse. Morgenblatt*, 29. 1. 1896., 7-8; „Zur Verhaftung des Fahrradhändlers Libkowitz“, *Neue Freie Presse. Abendblatt*, 29. 1. 1896., 2; „Das Ende von 400,000 fl. (Compagnie Libkowitz & Zigeuner)“, *Neues Wiener Tagblatt* (Beč), 29. 1. 1896., 5-6; „Ein unkündbares Darlehen' (90.000 Gulden herausgelockt)“, *Neues Wiener Journal* (Beč), 29. 1. 1896., 3-4; „(90.000 Gulden herausgelockt)“, *Ostdeutsche Rundschau* (Beč), 29. 1. 1896., 6; „(Orig. Telegr.)“, *Pester Lloyd* (Budimpešta), 29. 1. 1896., 3; „(90.000 Gulden herausgelockt)“, *Prager Tagblatt* (Prag), 29. 1. 1896., 11-12; „Ein ausgebeuteter Erbe“, *Reichspost* (Beč), 29. 1. 1896., 4; „Zur Verhaftung des Fahrradhändlers Libkowitz“, *Das Vaterland. Morgenblatt*, 29. 1. 1896., 6; „90.000 fl. entlockt“, *Wiener Zeitung* (Beč), 29. 1. 1896., 4.

⁴ „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf“, *Obzor*, 29. 1. 1896., [2].

⁵ Usp. Hrvatska (dalje: HR) – Državni arhiv u Zagrebu, Zagreb (dalje: DAZG) – fond 857 – Zbirka Ulčnik Ivan, bilj. br. 4597.

i kao svojevrsna metafora dijelova građanskoga društva kojima je u određenom trenutku pripadao i s kojima se poistovjećivao, ubrzano se uspinjući te strmoglavo padajući na društvenoj ljestvici.⁶

Konobar

Julije pl. Zigeuner Blumendorfski (Julius Zigeuner Edler von Blumendorf) rođen je u Beču 5. lipnja 1852. u plemićkoj obitelji vojnika Franje (Franza) Zigeunera Blumendorfskoga i majke Ane.⁷ O njegovoj se mladosti ne zna gotovo ništa, pa tek iz novinskih napisa vezanih uz *aferu Libkowitz* doznajemo da je u Zagreb došao 1878. i zaposlio se kao konobar. Prije toga navodno je bio perspektivni mladi časnik lakoga pješništva (njem. *Jäger*),⁸ međutim u shematizmima Carske i kraljevske vojske njegovo ime nije zabilježeno.⁹

U zagrebačkome mu tisku ime prvi put nalazimo u kolovozu 1883., kad je novinskim oglasima na hrvatskom i njemačkom jeziku građanstvu javio da je preuzeo podružnicu tvrtke Didolić i Kovačić te otvorio gostionicu u Bregovitoj ulici 2 (danas Tomičeva). Pritom se obvezao da će „uiek držati pravo dalmatinsko vino glasovite ove tvrdke”, da će imati „valjanu kuhinju s tečnim jelom” te se potpisao kao Julio (Julius) Blumendorf.¹⁰ Dokad je vodio gostionicu u Bregovitoj ulici nije poznato.

Otprilike u isto vrijeme matične nam knjige kazuju da je 12. veljače 1884. u zagrebačkoj crkvi sv. Marka sklopio brak s Marijom Buzić, rođenom 26. siječnja

⁶ Povijesni okvir Zigeunerova boravka u glavnom hrvatskom gradu ocrtan je u prvom dijelu *Povijesti grada Zagreba*, a različiti aspekti društvene povijesti – kao svojevrsna inscenacija za njegove različite djelatnosti – detaljno su obrađeni u knjizi o gradskoj privrednoj eliti u drugoj polovini 19. stoljeća. Vidi: Ivo Goldstein, Slavko Goldstein, ur., *Povijest grada Zagreba*, knj. 1: *Od prehistorije do 1918* (Zagreb: Novi Liber, 2012), 352-398; Iskra Iveljić, *Očevi i sinovi. Privredna elita Zagreba u drugoj polovici 19. stoljeća* (Zagreb: Leykam international, 2007).

⁷ Austrija (dalje: AT) – Diözesanarchiv Wien (dalje: DaW) – Barmherzige Brüeder: Krankenhaus, Sterbebuch 1927, 03-079a, br. 13. Vidi i: HR-DAZG – fond 4 – Gradsko poglavarstvo Zagreb (dalje: GPZ), Pomoćni uredi, Spis br. 30014 od 3. studenog 1893.

⁸ Usp. „Das 90.000 Gulden-Darlehen (Die Affaire Libkowitz – Zigeuner)”, *Die Presse*, 29. 1. 1896., 9.

⁹ Osim dugovječnoga prezimenjaka Gustava, u shematizmima je zabilježen tek Edmund Zigeuner v. Blumendorf, i to kao kadet 27. lakopješačke bojne za 1867. i 1868. godinu. Usp. „27. Jäger-Bataillon”, u: *Militär Schematismus des Österreichischen Kaiserthumes für 1867* (Wien: Aus der K. K. Hof- und Staatsdruckerei, 1867), 406; „27. Jäger-Bataillon”, u: *Militär Schematismus des Österreichischen Kaiserthumes für 1868* (Wien: Aus der K. K. Hof- und Staatsdruckerei, 1867), 440.

¹⁰ „Otvorenje nove gostione”, *Pozor* (Zagreb), 6. 8. 1883., [4]; „Gasthaus-Eröffnung”, *Agramer Zeitung*, 11. 8. 1883., [5]. Spomenutu su tvrtku partneri Tomo Didolić i Antun Kovačić osnovali samo nekoliko mjeseci prije kao „trgovinu pravog dalmatinskog vina” sa skladištem u Marovskoj ulici 3 (danas Masarykova). Usp. „Didolić i Kovačić”, *Narodne novine*, 10. 3. 1883., [10]; „Upisi tvrdkah”, *Narodne novine*, 31. 5. 1883., [8].

1859. u Samoboru.¹¹ Prema sljedećem dostupnom podatku iz 1888., već je neko vrijeme radio kao konobar u „centralnoj kavani na Jelačićevu trgu”,¹² a u brojnim izvještajima sa sudskoga procesa Libkowitz-Zigeuner ostalo je zabilježeno da je krajem 1880-ih radio kao konobar u zagrebačkome Narodnom kasinu.¹³ No tom se zagrebačkom konobaru život ubrzo iz temelja promijenio.

Nasljednik

Novo poglavlje u Julijevu životu otvorilo se 14. svibnja 1887., kad je u Beču preminuo poznati austrijski industrijalac i političar Alfred Skene.¹⁴ O njegovoj su smrti izvijestile i hrvatske novine,¹⁵ a za našu je priču važan jer je veliki imetak, koji je stekao za života, po njegovoj smrti pripao drugoj supruzi Alojziji (Lujzi) rođ. Zigeuner von Blumendorf. Kad je nakon nešto više od godinu dana u bečkom zavodu za umobolne preminula i Alojzija Skene, vijest o pitanju njezina nasljednika snažno je odjeknula u austrijskoj prijestolnici, ali i diljem Monarhije.¹⁶ Isprva se mislilo – o čemu se moglo pročitati i u hrvatskim novinama – da je Alojzija bila nezakonito dijete te da kao takva nije mogla naslijediti suprugov imetak, pa je čitavu ostavštinu trebala dobiti austrijska državna blagajna,¹⁷ međutim samo nekoliko dana poslije pokazalo se da je istina podosta drukčija.¹⁸

Alojzija je ipak – budući da je priznata nedugo po vjenčanju roditelja – bila legitimni potomak oca iz nekoć bogate gornjoaustrijske plemićke obitelji Zigeuner von Blumendorf, koji se za života dvaput ženio i imao ukupno petero djece. Alojzija i Julije bili su zakonita djeca iz njegova drugoga braka, pa su time bili ispunjeni svi uvjeti za daljnji prijenos velikoga industrijalčeva nasljedstva. Na pomalo je

¹¹ HR – Hrvatski državni arhiv, Zagreb (dalje: HDA) – fond 1448 – Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji, ZM-34C/94, Zagreb, Sv. Marko, MKV 1875. – 1889., str. 142, br. 50. Vidi i: ZM-34C/294, Samobor, MKR 1858. – 1868., str. 57, br. 22; HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Spis br. 30014 od 3. studenog 1893.

¹² Usp. „(Austrijski fiskus dobio 800.000 forintah.)”, *Narodne novine*, 3. 9. 1888., [5].

¹³ Usp. npr. „Wilhelm Libkowitz – verhaftet”, *Agramer Zeitung*, 29. 1. 1896., 4; „Verhaftung eines Fahrradhändlers”, *Neue Freie Presse. Morgenblatt*, 29. 1. 1896., 7. Narodni kasino utemeljen je 1885. kao društvo za društvenu zabavu, a krajem 1880-ih imao je nekoliko stotina članova. Usp. Adolf Hudovski, *Zagreb i okolica: kaži put za urođenike i strance* (Zagreb: Tisak dioničke tiskare, 1892), 23.

¹⁴ Više o Skeneovu životu i radu vidi u: J[osef] Mentschl, „Skene, Alfred (I.)”, u: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950*, Bd. 12 (Lfg. 57) (Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2004), 320.

¹⁵ „(† Alfred Skene.)”, *Agramer Zeitung*, 16. 5. 1887., [3]; „(† Alfred Skene.)”, *Narodne novine*, 17. 5. 1887., [5].

¹⁶ Vidi npr. „(Louise Skene †.)”, *Die Presse*, 7. 7. 1888., 3.

¹⁷ „Der Fiskus als Erbe”, *Neues Wiener Tagblatt*, 2. 9. 1888., 3; „(Austrijski fiskus dobio 800.000 forintah.)”, *Narodne novine*, 3. 9. 1888., [5].

¹⁸ „(Aus der Welt der Millionen.)”, *Agramer Zeitung*, 4. 9. 1888., [3].

poetski način to razdoblje Julijeva života prepričano nekoliko godina poslije u listu *Banovac*:

„Zigeuner bio je najprije konobar, čovjek skroman, ali pun nade u budućnost. Svakom je sgodom pripoviedao, da imade bogatu sestru, od koje se nada silnoj baštini. Mislilo se, puste li nade u čovjeka siromaka. Nu tome nije bilo tako; Zigeuner imao je zaista sestru udatu za bečkoga milijunara Skenea. Bila je u svoje vrieme glumica poznata više rad svoje ljepote, nego radi talenta. Suprug joj je umro. Mlada udova imala je velikih neprilika sa sinovima pokojnoga supruga radi ogromne ostavštine i u toj borbi i žalosti za pokojnim suprugom potamni joj um. U jednom bečkom lječilištu čekala je, da ju Providnost oslobodi zemaljskih muka.”¹⁹

Iz bečkih novina doznajemo da je Julije Zigeuner odmah po sestrijoj smrti, 6. srpnja, došao u Beč ne bi li se pokušao izboriti za dio nasljedstva.²⁰ Još prije je navodno, saznavši za sestrinu tešku bolest, put Beča bio poslao i zagrebačkoga urara Lavoslava Löwyja, obećavši mu pritom 20.000 forinta ako dobije nasljedstvo.²¹

Dokazavši da je Alojzija bila legitimna nasljednica, podjela ostavinske mase obavljena je kako slijedi: kuća i posjed pripali su Skeneovim potomcima, a dioba ostatka nasljedstva izvršena je između Julija i polubrača. Kako se Alojzijin i Julijev otac dvaput ženio, čitava je ostavina najprije podijeljena na dva dijela, jedan za njihovu majku, a drugi za oca. Majčinu je polovinu cijelu naslijedio Julije, a očeva je podijeljena između Julija i njegove polubrača. Po tom je ključu Julije Zigeuner, nasljeđujući po liniji obaju roditelja, dobio jednu polovinu kao majčin dio plus četvrtinu očeva dijela, što je ukupno bilo 5/8 ostavine u protuvrijednosti od približno 500.000 forinta. Jedan od žive polubrača naslijedio je osminu imetka (oko 100.000 forinta), a za dvoje preminulih podjela je izvršena prema broju njihovih potomaka. Tako je troje djece jednoga od polubrača naslijedilo svako po dvadesetčetvrtinu, a od četvero djece drugoga polubrata svako je dobilo po devedesetšesti dio ukupne sume od 800.000 forinta.²²

Prijenos Skeneova nasljedstva po svemu sudeći bio je dovršen do kraja rujna 1888., kad i Julija posljednji put te godine zatječemo u Beču.²³ Primivši ostavinu, „[s]ada je iz sukromnoga konobara”, pišu *Banovac* i *Obzor*, „postao preko noći aristokrat; i to je po njega bilo odsudno”.²⁴ Tomu uistinu jest bilo tako, no znatan

¹⁹ „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Banovac* (Petrinja), 1. 2. 1896., [3].

²⁰ Usp. „Fremden-Liste der Wiener Hotels”, *Neue Freie Presse*, 7. 7. 1888., 12.

²¹ Usp. „(Pojmovi o jamstvu.)”, *Narodne novine*, 15. 11. 1889., [5].

²² „Der Erbschaft der Frau Aloisia Skene”, *Neues Wiener Tagblatt*, 4. 9. 1888., 5; „(Aus der Welt der Millionen.)”, *Agramer Zeitung*, 5. 9. 1888., [2].

²³ „Fremden-Liste der Wiener Hotels”, *Neue Freie Presse*, 23. 9. 1888., 13.

²⁴ „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Banovac*, 1. 2. 1896., [3]; „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Obzor*, 29. 1. 1896., [2].

je dio financijskih sredstava Julije Zigeuner Blumendorfski ipak uložio u dobrotvorni rad, nesebično pomažući brojnim društvima i participirajući u mnogim humanitarnim inicijativama.

Dobrotvor

Bez obzira na to što se u izvještajima sa sudskoga procesa protiv Libkowitza Zigeunerov dobrotvorni rad u Zagrebu malogdje spominje, on je gotovo od samoga primitka velikoga nasljedstva izdašnim donacijama za izgradnju gradske infrastrukture, sudjelovanjima u inicijativama humanitarnoga karaktera te članstvom u različitim udruženjima – kakvih u to vrijeme u Zagrebu ima sedamdesetak – na jedinstven način obogaćivao društveni život grada od približno četrdeset tisuća stanovnika.²⁵

Julije Zigeuner u Zagreb se iz Beča vratio 25. rujna 1888.²⁶ te je istom počeo trošiti veliko bogatstvo koje je primio. Tako je već početkom prosinca s iznosom od 200 forinta kao utemeljitelj pristupio Društvu za osnutak i održavanje Zemaljskoga zavoda za odgoj gluhonijeme djece u Zagrebu,²⁷ a početkom iduće godine kao utemeljitelj je sa sumom od 50 forinta pristupio zboru *Sloboda* Zagrebačkoga radničkog društva,²⁸ kao i Potpornoj zadruzi članova Narodnoga zemaljskoga kazališta sa 25 forinta.²⁹ Simpatije je iskazivao i prema životinjama, pa je tako u travnju 1889. prihvatio psa lutalicu te njegov dolazak prijavio Gradskom poglavarstvu.³⁰

Po dobrotvornom je radu uz Julija ostala zabilježena i njegova supruga Marija. Ona je početkom travnja 1890. kao utemeljiteljica s iznosom od 50 forinta pristupila Društvu čovječnosti,³¹ a nekoliko mjeseci poslije – na svečanosti dovršetka krova na staji u vrtu tada još nedovršene vile u Palmotićevoj – supružnici su organizirali prikupljanje donacija za utemeljenje Medicinskoga fakulteta na zagrebačkom sveučilištu, pri čemu je sakupljeno 40 forinta i 35 novčića. Na taj je iznos domaćin dodao 5 forinta u istu svrhu.³² Nepuna dva tjedna poslije nepoznatoj je ženi siromašnoga krojača Julije donirao 2 forinte.³³

²⁵ Usp. Hudovski, *Zagreb i okolica*, 5; I. Goldstein, S. Goldstein, *Povijest grada Zagreba*, 374. O dobrotvornom radu i članstvu u udruženjima detaljnije vidi u: Iveljić, *Očevi i sinovi*, 356-357.

²⁶ „Prispjeli u Zagreb”, *Narodne novine*, 25. 9. 1888., [3].

²⁷ „(Društvu za osnutak i održavanje zem. zavoda za odgoj gluhonieme djece u Zagrebu)”, *Narodne novine*, 12. 12. 1888., [3].

²⁸ „Kao utemeljiteljni član ‘Slobode’”, *Radnički glasnik* (Zagreb), 28. 2. 1889., [4]; „(Kao utemeljni član)”, *Narodne novine*, 2. 3. 1889., [4].

²⁹ „(Podporna zadruza članovah nar. zem. kazališta.)”, *Narodne novine*, 25. 10. 1889., [2].

³⁰ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1889., 10001-15000, br. 10365.

³¹ „(Društvo čovječnosti.)”, *Narodne novine*, 11. 4. 1890., [3].

³² „(Spende für die medicinische Facultät.)”, *Agramer Zeitung*, 4. 8. 1890., [3].

³³ „(Für die arme Schneidersgattin)”, *Agramer Zeitung*, 13. 8. 1890., [2].

Humanitarna djelatnost bogatih supružnika, obilježena izdašnim donacijama, nastavila se i tijekom 1891., pa je tako već početkom godine Julije kao utemeljitelj uručio 50 forinta Pripomoćnoj zadruzi gradske redarstvene straže i zavoda gradskih redarstvenih agenata.³⁴ Nekoliko mjeseci poslije, na „veseloj večeri” zagrebačkoga Dobrovoljnoga vatrogasnog društva, predložio je prikupljanje donacija za proslavu 150. godišnjice 53. carske i kraljevske pješačke pukovnije nadvojvode Leopolda, pri čemu je sakupljen iznos od 30 forinta i 60 novčića.³⁵ Sâm je Zigeuner pak pukovnji povodom njezina dana darovao 100 forinta.³⁶ Za zdravstveno osiguranje članova radničkoga pjevačkoga društva *Sloboda* uplatio je 20 forinta,³⁷ a krajem godine Zakladi Medicinskoga fakulteta darovao je 10 forinta.³⁸

Na prijelazu desetljeća Zigeuner se oduševio biciklizmom te je ubrzo postao članom Kluba biciklista Hrvatskoga sokola. Sredinom 1891. beskamratnim je zajmom i iznosom od 200 forinta podupro gradnju klupskoga trkališta na prostoru današnjega Rooseveltova trga, za što mu je na skupštini Društva krajem godine izrečena zahvala.³⁹ Početkom 1892. na plesu u organizaciji farmaceutskeg društva *Aesculap* i Zaklade Medicinskoga fakulteta darovao je još 26 forinta „za podupiranje siromašnih slušateljah farmacije na sveučilištu Franje Josipa u Zagrebu”.⁴⁰

Posebnik

Po primitku ostavine Julija su – posve očekivano – počeli salijetati „razni elementi, ali ne radi njegove plemenštine, već radi njegovih novaca”.⁴¹ Tako su se zagrebačkom posebniku ubrzo počeli javljati i prvi problemi. Već početkom 1889. izgubio je zlatni prsten s briljantom,⁴² a nekoliko mjeseci poslije Gradskom je poglavarstvu prijavio stanovitoga Franju Kanzbauera, koji ga je napadao „radi nekakvog duga”.⁴³ Ubrzo je ušao i u spor sa spomenutim urarom Lavoslavom Löwyjem, kojega je neposredno pred sestrinu smrt bio poslao u Beč da mu pomogne oko ostavine, obećavši mu pritom 20.000 forinta. Budući da se čitava situacija odvila povoljno za Zigeunera, Löwy je od njega zatražio dogovoreni iznos, među-

³⁴ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1891., 1-5000, br. 1610. Vidi i: „(Dar grad. straži.)”, *Narodne novine*, 30. 1. 1891., [3].

³⁵ „(Iz vatrogasnog društva.)”, *Narodne novine*, 28. 4. 1891., [3].

³⁶ „(Stopedesetgodišnjica Leopoldovacah.)”, *Narodne novine*, 24. 6. 1891., [4].

³⁷ „(Vereinsnachrichten.)”, *Agramer Zeitung*, 8. 7. 1891., [3].

³⁸ „(Zakladi medicinskoga fakulteta)”, *Narodne novine*, 15. 12. 1891., [4].

³⁹ „(Klub biciklistah ‘Hrvatskog sokola’)”, *Narodne novine*, 5. 1. 1892., [3].

⁴⁰ „Javna zahvala”, *Narodne novine*, 16. 2. 1892., [3].

⁴¹ „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Banovac*, 1. 2. 1896., [3]; „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Obzor*, 29. 1. 1896., [2].

⁴² HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1889., 1-5000, br. 204.

⁴³ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1889., 10001-15000, br. 10739.

tim bogati mu ga nasljednik nije želio isplatiti u cijelosti, držeći da ovaj „pri ciloej stvari nije stekao ozbiljnih zaslugah“. Problem je riješen parnicom i nagodbom prema kojoj je Zigeuner Löwyju na kraju ipak isplatio 7.000 forinta.⁴⁴

Ime novopečenoga bogataša ubrzo je postalo dobro poznato među Zagrepčankama i Zagrepčanima, pa je tako njegova darežljivost postala i predmetom zloporabe. Zbog toga je u kolovozu 1889. bio prisiljen novinskim oglasom objaviti da ne priznaje niti će platiti bilo kakav dug učinjen bez njegova znanja ili u njegovo ime.⁴⁵ Pokušaji prevare korištenjem Zigeunerovim imenom nastavili su se i 1890. godine. U srpnju je tako sluga Jakob Tičar pokušao prevariti trgovca Ljudevita Aleksandra za 70 forinta vrijednu briljantnu iglu za kravatu, pozivajući se, naravno, na Julija Zigeunera Blumendorfskoga.⁴⁶

Sredinom 1891. stupio je u poslovno partnerstvo s vlasnikom zagrebačke trgovine namještaja Vilimom Libkowitzem,⁴⁷ s kojim se udružio u tvrtku *W. Libkowitz i drug (W. Libkowitz et Comp.)*.⁴⁸ U „tvornicu pokućstva“ i „skladište oleografičkih slika“ uložio je 20.000 forinta, međutim ta se poslovna investicija ubrzo pokazala promašenom, pa je Zigeuner već početkom 1892. – nakon ekspresnoga gubitka 7.500 forinta – istupio iz partnerstva.⁴⁹ O toj je promjeni u tvrtki javnost novinskim oglasom obavijestio sâm Libkowitz, navodeći kao razlog partnerova istupanja promjenu obitavališta.⁵⁰ Iz spisa Gradskoga poglavarstva doznajemo da je u tom trenutku Zigeuner uistinu neko vrijeme boravio u Grazu.⁵¹ Detalje o prvom Julijevu poslovnome neuspjehu vezanom uz ime Vilima Libkowitza javnost je doznala tek četiri godine poslije, tijekom velikoga sudskog procesa u Beču.

Dana 2. studenog 1893. od Gradskoga poglavarstva zatražio je zavičajnost „pod propisanimi uvjeti“, na što mu je pozitivno odgovoreno 12. studenog uz uvjet da regulira hrvatsko-ugarsko državljanstvo.⁵² Međutim, postupak stjecanja zavičaj-

⁴⁴ „(Pojmovi o jamstvu.)“, *Narodne novine*, 15. 11. 1889., [5].

⁴⁵ „Opomena“, *Narodne novine*, 17. 8. 1889., [8].

⁴⁶ „(Ein unredlicher Dienstmann.)“, *Agramer Zeitung*, 12. 7. 1890., [6]; „(Na račun g. Zigeunera.)“, *Narodne novine*, 20. 6. 1891., [5]. Vidi i: HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 15001-20000, br. 17921.

⁴⁷ Vilim Libkowitz rođen je u Osijeku 21. travnja 1852. od oca Ivana Libkowitza i majke Terezije rod. Henich. U Zagreb se doselio 70-ih godina 19. stoljeća, a tijekom idućih je petnaestak godina u Ilici 30 vodio uspješnu trgovinu pokućstvom. Bio je u braku s deset godina mlađom Marijanom rod. Krivošić, a zavičajnost u Zagrebu dobio je 1888. (HR-DAZG-4-GPZ, Politički odsjek, *Imenik zavičajnika 1*, br. 1-10000, br. 8850 i 8851).

⁴⁸ „Upisi tvrdkah“, *Narodne novine*, 4. 7. 1891., [7].

⁴⁹ „Upisi tvrdkah“, *Narodne novine*, 4. 4. 1892., [8].

⁵⁰ „Objava“, *Obzor*, 7. 1. 1892., [4]; „Kundmachung“, *Agramer Zeitung*, 9. 1. 1892., [8].

⁵¹ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1892., 1-5000, br. 2828.

⁵² HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Spis br. 30014 od 3. studenog 1893. Vidi i: „Gemeinderath. (Sitzung vom 6. November.)“, *Agramer Zeitung*, 17. 11. 1893., 4.

nosti, prema svemu sudeći – ime mu nije zabilježeno u *Imeniku zavičajnika* – nikad nije dovršen jer se Zigeuner početkom 1894. iznenada preselio u Beč.

U glavnome su mu se austrijskom gradu nezgode nastavile događati, pa je tako u austrijskoj periodici ostalo zabilježeno da mu je krajem ožujka iste godine nepoznati lopov – predstavljajući se kao vodoinstalater – iz stana u Strohgasse 5 ukradio ratne predmete i poštanske marke u vrijednosti od 120 forinta.⁵³ Stručna nam pak glasila govore da ga ni u Beču, unatoč životnim nedaćama, nije napustila ljubav prema biciklizmu.⁵⁴

Nekoliko mjeseci poslije stupio je u partnerstvo s Vilimom (Wilhelmom) Merdingerom udruživši se u tvrtku *Wilhelm Merdinger & Co.* specijaliziranu za trgovinu uljenim slikama. Oba su partnera tvrtku mogla zastupati individualno,⁵⁵ a koliko je dugo partnerstvo potrajalo nije nam poznato. Znamo tek da je do sredine 1895. veliko nasljedstvo bilo gotovo sasvim potrošeno, što je Julija Zigeunera dovelo u situaciju da je izlazak iz financijske krize morao potražiti sudskim putem u parnici protiv nekadašnjega partnera Libkowitza.

Kućevlasnik

Budući da su po podjeli Skeneova nasljedstva dijelovi nekretnina u Beču došli u posjed Julijevih rođaka, zagrebački je posebnik sredinom lipnja 1890. od rođaka Gustava i Eduarda Zigeunera te Anne Barczy i Pauline Scheff za 83.333 forinte otkupio dijelove njihovih kuća u Beču.⁵⁶ Istovremeno je odlučio podignuti vilu u Zagrebu, i to na posve neizgrađenom prostoru „iza Palmotićeve ulice u polju”, za što je od trgovca Artura Spitzera za 6.000 forinta kupio gradilište veličine 800 kvadratnih metara.⁵⁷ Njegov je naum u gradu izazvao negodovanje jer je planirana gradnja kuće iziskivala i dodatnu infrastrukturu poput nove ulice, kanalizacije i ostalih sadržaja, pa su se neki građani obratili Poglavarstvu „s molbom, neka se ne otvaraju nove ulice u gradu, dok nijesu stare izgrađene i neka se gosp. Zigeuneru dozvoli graditi kuću samo u jednoj od postojećih već, no neizgrađenih ulicah”.⁵⁸ Gradske je zastupnike Zigeuner po svojoj prilici uspio pridobiti financiranjem vodovoda „u produženoj Palmotićevoj ulici” do njegove vile izno-

⁵³ „(Der falsche Monteur.)”, *Die Presse*, 28. 3. 1894., 11; „(Der falsche Monteur.)”, *Deutsches Volksblatt*, 28. 3. 1894., 6; „(Der falsche Monteur.)”, *Das Vaterland*, 28. 3. 1894., 6.

⁵⁴ Usp. „Neuanmeldungen”, *Radfahr-Sport* (Beč), 27. 4. 1894., 5.

⁵⁵ „Handelsgerichtliche Kundmachungen”, *Die Presse*, 24. 10. 1894., 7.

⁵⁶ „Realitätenverkehr”, *Die Presse*, 19. 6. 1890., 10.

⁵⁷ „(Realitätenverkehr in Agram)”, *Agramer Zeitung*, 7. 7. 1890., [3]; „(Promet za nekretninama u gradu Zagrebu tečajem II. četvrtgodine 1890.)”, *Narodne novine*, 7. 7. 1890., [5].

⁵⁸ „(Utok proti naumljenoj gradnji.)”, *Narodne novine*, 19. 6. 1890., [2]; „(Zur Bau-Saison)”, *Agramer Zeitung*, 20. 6. 1890., [3].

som od 1.400 forinta,⁵⁹ pa mu je gradnja na kraju odobrena 23. lipnja.⁶⁰ U međuvremenu je 12. lipnja Gradskom poglavarstvu prijavio da je ogradio gradilište te da „odstupljuje privremeno zemljište za put”.⁶¹ Dva tjedna poslije odobreno mu je također „da može na svoj trošak nasuti cestu do svog gradilišta u Palmotićevoj ulici i da može izvesti vodovod”⁶² te je odmah potom započela gradnja.⁶³

Jednokatnica poznata kao *villa Zigeuner*, okružena dvama vrtovima, podignuta je do početka 1891. na jugozapadnom uglu Palmotićeve i tadašnje Nove ulice prema projektu glasovitoga arhitekta Kune Waidmanna.⁶⁴ Stambenu je dozvolu zatražio 11. veljače 1891., a izdana mu je dva tjedna poslije.⁶⁵ Zigeunerova kuća (na današnjoj adresi Pavla Hatza 16) s vremenom je u struci prepoznata kao „idealna primjer realizacije arhitektove ideje da se obiteljskim kućama s vrtovima razbiju donjogradski blokovi zbijenih zgrada”,⁶⁶ pa se na nju sve do danas referiraju kao na „odličnu arhitekturu”.⁶⁷

Dok je gradnja kuće bila u tijeku, Julije Zigeuner najprije je Gradskom poglavarstvu podnio prijavu protiv Roberta Pristera, koji je u blizini njegova zemljišta pokušao bez odobrenja podići drvenu sušu,⁶⁸ zatim je Gradskom poglavarstvu iznio i prijedlog uređenja Nove ulice, o kojem je tijelo raspravljalo na sjednici 6. listopada 1890.,⁶⁹ te konačno pisanim putem zatražio i „provedenje zaključka gradskoga zastupstva u pogledu položenja vodovoda od petrinjske ulice do njegove kuće”.⁷⁰ Nedugo potom iznova je zamolio da se pitanje vodovoda riješi, a dotad da mu se dopusti izvođenje provizornoga vodovoda do njegova posjeda, kao i da mu se vrati „višak po njemu položene svote od 1.400 fr. za uređenje defi-

⁵⁹ „(Gospodarsko-gradjevni odbor gradskoga zastupstva zagrebačkoga)”, *Narodne novine*, 28. 6. 1890., [4]; „(Communales)”, *Agramer Zeitung*, 30. 6. 1890., [3]. Vidi i: HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 15001-20000, br. 16110.

⁶⁰ HR-DAZG – fond 1122 – Zbirka građevinske dokumentacije (dalje: ZGD), *Nacrt za sagradjenje jednokatne kuće sa nuzgrednom zgradom u Palmotićevoj ulici za gospod. Zigeunera pl Blumenthal [sic!] u Zagrebu* od 12. lipnja 1890., odobren 23. lipnja 1890. Nacrt je izvorno bio dio spisa br. 15593 od 20. lipnja 1890.

⁶¹ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 15001-20000, br. 15296.

⁶² „Sjednica gradskoga zastupstva zagrebačkoga”, *Narodne novine*, 8. 7. 1890., [4].

⁶³ Usp. „(Nova gradnja.)”, *Obzor*, 5. 7. 1890., [3].

⁶⁴ HR-DAZG-1122-ZGD, Spis br. 15593/IV od 12. lipnja 1890. s pripadajućim građevinskim nacrtom (*Nacrt za sagradjenje jednokatne kuće sa nuzgrednom zgradom u Palmotićevoj ulici za gospod. Zigeunera pl Blumenthal u Zagrebu*), odobrenim 23. lipnja 1890.

⁶⁵ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1891., 1-5000, br. 3431.

⁶⁶ Marina Bagarić, *Arhitekt Ignjat Fischer* (Zagreb: Meandarmedia, 2011), 337.

⁶⁷ Đurđica Cvitanović, *Arhitekt Kuno Waidmann* (Zagreb: Društvo historičara umjetnosti Hrvatske, 1969), 92. O kulturi stanovanja u Zagrebu potkraj 19. stoljeća vidi u: Iveljić, *Očevi i sinovi*, 363-381.

⁶⁸ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 20001-25000, br. 22256.

⁶⁹ „(Gradsko zastupstvo zagrebačko)”, *Narodne novine*, 4. 10. 1890., [3].

⁷⁰ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 20001-25000, br. 23442.

nitivnog vodovoda, koji će nastati nakon namirenja svih troškova oko nabava i radnjah”⁷¹

Istovremeno s vilom na zemljištu je podignuta i staja, za koju je 3. siječnja 1891. također dobio uporabnu dozvolu. Spis povezan s time osobito je zanimljiv zbog toga što iz njega doznajemo adresu na kojoj je bračni par Zigeuner obitavao do useljenja u novu vilu – Ilica 25.⁷² Nekoliko mjeseci poslije, najprije je 11. svibnja 1891. Gradskom poglavarstvu položio 700 forinta za gradnju kanala u Palmotićevoj ulici,⁷³ a tri dana poslije istom je tijelu prijavio „da je Ana Komerlin ukrala jednu dasku na štetu graditelja Waidmanna”.⁷⁴ Do kraja godine u vrtu kuće, naslonjenu na južni zid staje, podignuo je i kućicu za cvijeće te uredio cvjetnjak, također prema Waidmannovu projektu.⁷⁵

Iduće godine na vili ni u vrtu nisu poduzimane nikakve građevinske intervencije sve do početka travnja 1892., kad je Julije na južnom obodu posjeda odlučio podignuti fotografski atelijer.⁷⁶ Projekt je i toga puta izveo Kuno Waidmann, a građevina je bila dovršena do kraja lipnja i spremna za uporabu.⁷⁷ Nedugo potom naumio je preurediti kolnicu staje u stan za kućepazitelja,⁷⁸ što je prema još jednom Waidmannovu nacrtu i izvedeno do sredine kolovoza, kad mu je za novo-uređeni prostor izdana stambena dozvola.⁷⁹

U kolovozu 1893. za iznos od 12.183 forinte kupio je i preostale dijelove dviju bečkih kuća (Lichtenauergasse 4 i Untere Donaustrasse 39) od Rudolfa i Ludwiga Wilhelma Martona odnosno od Marije, Klementa i Gizele Franciscy,⁸⁰ no s obzirom na to da je nedugo potom ostao gotovo u potpunosti bez novca stečenog

⁷¹ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 20001-25000, br. 24578.

⁷² HR-DAZG-1122-ZGD, Spis br. 32373/I od 30. prosinca 1890. Uporabnu dozvolu za staju Zigeuner je zatražio 31. listopada. Usp. HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 25001-29000, br. 27731; 29001-32856, br. 32373.

⁷³ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1891., 10001-15000, br. 11711.

⁷⁴ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1891., 10001-15000, br. 12036.

⁷⁵ HR-DAZG-4-GPZ, Građevni odjel, Spis br. 26149 od 22. listopada 1890. s priloženim građevinskim nacrtom.

⁷⁶ HR-DAZG-4-GPZ, Građevni odjel, Spis br. 8316 od 12. travnja 1892. s priloženim građevinskim nacrtom. Vidi i: Slavko Šterk, *Stereoskopska fotografija na prijelomu XIX u XX stoljeće iz fundusa Muzeja grada Zagreba* (Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2002), 25.

⁷⁷ HR-DAZG-4-GPZ, Građevni odjel, Spis br. 15942 od 8. srpnja 1892. umetnut u spis br. 8316 od 12. travnja 1892. Vidi i: „Nove gradnje u Zagrebu”, *Obzor*, 18. 5. 1892., [3].

⁷⁸ HR-DAZG-4-GPZ, Građevni odjel, Spis br. 16810 od 21. srpnja 1892. s priloženim građevinskim nacrtom.

⁷⁹ HR-DAZG-4-GPZ, Građevni odjel, Spis br. 20658 od 19. kolovoza 1892. umetnut u spis br. 16810 od 21. srpnja 1892.

⁸⁰ „(Realitätenverkehr.)”, *Die Presse*, 17. 8. 1893., 10; „(Realitätenverkehr.)”, *Neues Wiener Tagblatt*, 19. 8. 1893., 4.

primitkom Skeneove ostavine, nekretnine u Beču bio je prisiljen prodati.⁸¹ Pošavši u prijestolnicu dovršiti transakciju vrijednu 90.000 forinta, na putu mu se u kupeu vlaka pridružio bivši poslovni partner Libkowitz te ga nagovorio na novu – mnogo pogubniju – financijsku akrobaciju, koja je nekoć bogatoga zagrebačkog posebnika odvela u potpunu propast.⁸² Dio toga fatalnog dogovora, koji je dvije godine poslije postao predmetom sudske tužbe, bila je i prodaja zagrebačke vile Vilimu Libkowitzu za 20.150 forinta,⁸³ čime je okončan Zigeunerov petnaestogodišnji boravak u Zagrebu. Upravo radi prodaje kuće krajem siječnja 1894. zatražio je „svjedočbu da je na parc. br. 1898/1a5. grunt. ul. 1297. obć. d. grad Zagreb” sagrađena jednokatna kuća i staja, što je ujedno i njegovo posljednje spominjanje u zapisnicima Gradskoga poglavarstva.⁸⁴

Kao dodatak ovoj epizodi vrijedi spomenuti da je Libkowitz – pritisnut dugovima uslijed riskantnoga i nečasnoga poslovanja – negdašnju *vilu Zigeuner* nakon nepunih godinu dana prodao tvrtki glasovitoga građevinskog poduzetnika Hermana Ehrlicha,⁸⁵ čime je zatvoreno prvo razdoblje njezina postojanja. Vila je početkom 20. stoljeća proširena dogradnjom zapadne lođe prema projektu Ignjata Fischera,⁸⁶ čime je dijelom narušen njezin inicijalni arhitektonski sklad,⁸⁷ pa u tom obliku – kao prežitak nekoć velikoga bogatstva njezina prvoga vlasnika – na istome mjestu stoji i danas.

Vatrogasac

Julije Zigeuner Blumendorfski nedugo po primitku nasljedstva osobito se zainteresirao za vatrogasnu djelatnost te joj se tijekom iduće tri godine zdušno posvetio. Iz vodiča po Zagrebu Adolfa Hudovskoga doznajemo da je zagrebačko Dobrovoljno vatrogasno društvo u to vrijeme imalo više od pet stotina članova, da je bilo uređeno prema najboljim onodobnim društvima toga tipa, opremljeno najnovijom opremom te da je „s vršenja svoje dobrovoljno si nametnute dužnosti” bilo na najboljem glasu.⁸⁸ Zigeuner je već početkom prosinca 1888. „na korist

⁸¹ „(Affaira Libkowitz-Zigeuner)”, *Narodne novine*, 30. 1. 1896., [3].

⁸² „(Libkowitzeva affaira)”, *Narodne novine*, 29. 1. 1896., [3].

⁸³ „Promet s nekretninama u obsegu grada Zagreba tečajem I. četvrtgodine 1894.”, *Obzor*, 17. 4. 1894., [3]; „Realitätenverkehr in Agram.”, *Agramer Zeitung*, 17. 4. 1894., 3.

⁸⁴ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1894., 1-5000, br. 2544; vidi i spis br. 2544/IV od 28. siječnja 1894.

⁸⁵ „Affaira Libkowitz-Zigeuner”, *Obzor*, 30. 1. 1896., [2]. Prije toga je prodaja kuće i grobnice višekratno bila oglašavana u zagrebačkim novinama. Usp. npr. „Hausverkauf” i „Grufftverkauf”, *Agramer Zeitung*, 17. 12. 1894., 24; „Prodaja kuće” i „Prodaja grobnice”, *Obzor*, 31. 12. 1895., [4].

⁸⁶ Bagarić, *Arhitekt Ignjat Fischer*, 337.

⁸⁷ Usp. Cvitanović, *Arhitekt Kuno Waidmann*, 92.

⁸⁸ Hudovski, *Zagreb i okolica*, 48.

dobrov. vatrogasnoga društva zagrebačkoga” donirao 8 forinta i 40 novčića,⁸⁹ a sljedeće je godine izabran u „upravljajući odbor” istoga društva.⁹⁰ Ubrzo se istaknuo i na sastanku hrvatskih vatrogasaca održanom početkom rujna 1889. u Petrinji, kad je kao zastupnik Velike Gorice prvoga dana počastio domaću glazbu, a idućega je dana bio jedan od četvorice ministranata na zajedničkoj misi u crkvi sv. Lovre.⁹¹

Početkom 1890. zagrebački su ga vatrogasci izabrali za rojnika u penjačkom odjelu društva,⁹² a on je nedugo potom društvu pribavio „vrlo mu potrebni parni stroj” bečkoga proizvođača Franza Kernreutera. Novu parnu štrcaljku, nakon što ju je na licu mjesta isprobao sâm proizvođač, Zigeuner je 2. ožujka 1890. svečano predao društvu u nazočnosti njegova nadvojvode Đure Deželića i gradskoga načelnika Ignjata Siebera uz sljedeće riječi:

„Velemožni gospodine načelniče, gospodo nadvojvodo i mili mi sudruzi! Ovime predajem dobrovoljnomu zagrebačkomu vatrogasnomu društvu novu parnu štrcaljku. Ja nju darujem iz iskrenog srca i samo na uhar grada Zagreba, koji mi je tako omilio, da sam u njem svoju drugu domovinu našao. Bog blagoslovi ovaj dobri grad i njegovo stanovništvo, za kojega boljak pripravnici smo mi svi vatrogasci svaku žrtvu doprinieti. Pomoz Bog!”⁹³

Skupi je stroj – plaćen 2.750 forinta – odmah zaveden u našestar društva kao „Julijeva parnjača”, a zagrebački su se vatrogasci njime koristili nekoliko idućih desetljeća. Godine 1970. štrcaljka je darovana tadašnjem Tehničkomu muzeju, u kojem je izložena i danas kao dio stalnoga postava zbirke vatrogasne tehnike.⁹⁴

Vijest o velikodušnoj donaciji odjeknula je i izvan Zagreba. Tako je u travnju u stručnom glasilu *Oesterreichische Verbands-feuerwehr-Zeitung* objavljen pođuzi

⁸⁹ „Javna zahvala”, *Narodne novine*, 17. 12. 1888., [4].

⁹⁰ „(Iz dobrovoljnog vatrogasnog društva)”, *Narodne novine*, 6. 5. 1889., [3]. Iz *Obučevnika za dobrovoljne vatrogasce* Đure Deželića doznajemo što se u to vrijeme tražilo od kandidata da bi zadovoljio uvjete za primanje u Dobrovoljno vatrogasno društvo: „Prijavljenik treba da bude prije svega sasvim dobra i neporočna glasa, a član izvršujući (vatrogasac, op. a.) da bude još k tomu umno i tjelesno zdrav.” Vidi: Gjuro Stj. Deželić, *Obučevnik za dobrovoljne vatrogasce* (Zagreb: Tisak i naklada C. Albrechta, 1890), 282.

⁹¹ „Sastanak hrv. vatrogasaca u našem gradu”, *Banovac*, 7. 9. 1889., [3].

⁹² „(Dobrovoljno vatrogasno društvo.)”, *Narodne novine*, 15. 2. 1890., [4]. Za primanje u penjački odjel od vatrogasca se dodatno tražio i „dokaz sposobnosti, da ima dovoljno snage i okretnosti tjelesne” (Deželić, *Obučevnik*, 283).

⁹³ „(Iz vatrogasnog društva.)”, *Narodne novine*, 3. 3. 1890., [3].

⁹⁴ Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb, Parna vatrogasna štrcaljka „Kernreuter”, inv. br. TMNT-0000491. O „Julijevoj parnjači” snimljena je i trominutna emisija Miroslava Šašića u sklopu ciklusa *Zagrebački vremeplov* Radija Sljeme („Julijeva vatrogasna štrcaljka”, *Zagrebački memento*, pristup ostvaren 13. 1. 2021., <https://www.youtube.com/watch?v=LD-vjefkBJM>).

osvrst na Julijevu donaciju i događaj od 2. ožujka.⁹⁵ U travnju 1890. zbog svojih je zasluga za vatrogasno društvo Julije Zigeuner imenovan „začasnim članom“.⁹⁶

Na blagdan Duhova (30. svibnja) iste godine u Petrinji je održana velika svečanost posvete barjaka i desetogodišnjice tamošnjega dobrovoljnoga vatrogasnog društva. Svečanost je četirima fotografijama ovjekovječio znameniti karlovački svjetlopisac Hinko Krapek,⁹⁷ i sâm predani vatrogasac, a Julije Zigeuner tom je prigodom s iznosom od 100 forinta kao utemeljitelj pristupio i petrinjskom vatrogasnom društvu.⁹⁸

Kad su počele pripreme za *Jubilarnu gospodarsko-šumarsku izložbu* u Zagrebu (održanu od 15. kolovoza do 15. listopada 1891.), Zigeuner je bio član Vatrogasnoga odbora izložbe.⁹⁹ U travnju 1891. bio je među zagrebačkim vatrogascima koji su boravili u Budimpešti na svečanosti tvornice vatrogasnih štrcaljki Walser,¹⁰⁰ a na glavnoj skupštini društva, održanoj u svibnju, još jednom je istaknuta njegova izdašna donacija od 2.750 forinta za nabavu parne štrcaljke.¹⁰¹ Samo nekoliko tjedana poslije Zigeuner je vatrogasnom glazbenom zboru prigodom javnoga koncerta na Sveučilišnom trgu donirao 100 forinta, a „izvršujućim glasbenikom“ još 50 forinta.¹⁰²

Od sredine 1891. nadalje u izvorima i periodici gotovo da i nema spomena o Julijevim „vatrogasnim“ aktivnostima. Razlog tomu možda leži u činjenici da je baš u to vrijeme stupio u prvo poslovno partnerstvo s Libkowitzem. Sudjelovanjem u radu tvrtke *W. Libkowitz i drug* Zigeuner je po svoj prilici bio zaokupljen sve do početka 1892., kad je istupio iz tvrtke. Po urušavanju poslovnoga odnosa s Libkowitzem, te tražeći novu mogućnost poslovanja, pronašao je novu preokupaciju – fotografiju.

⁹⁵ „Nachrichten von und über Feuerwehren. Agram“, *Oesterreichische Verbands-feuerwehr-Zeitung* (Brno), 20. 4. 1890., 63.

⁹⁶ „(Dobrovoljno vatrogasno društvo u Zagrebu)“, *Narodne novine*, 29. 4. 1890., [4]. Vidi i: „(Vereinsnachrichten)“, *Agramer Zeitung*, 5. 5. 1890., [3]. Začasnim članom društva mogao je postati isključivo pojedinac „koga na predlog društvenoga ravnateljstva za osobite zasluge izabere glavna skupština društva“ (Deželić, *Obučevnik*, 296).

⁹⁷ Usp. „Posveta zastave petrinjskog vatrogasnog društva“, *Banovac*, 31. 5. 1890., [3]. Sve su četiri fotografije sačuvane u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu (HR-HDA – fond 1435 – Zbirka fotografija Hinka Krapeka, 3.2-3.5).

⁹⁸ „Javna zahvala“, *Banovac*, 31. 5. 1890., [4].

⁹⁹ „(Jubilarna izložba.)“, *Narodne novine*, 10. 12. 1890., [5].

¹⁰⁰ „Zagrebački [*sic!*] vatrogasci u Budimpešti“, *Obzor*, 15. 4. 1891., [3].

¹⁰¹ „Dobrovoljno vatrogasno društvo“, *Obzor*, 11. 5. 1891., [3].

¹⁰² „Dar vatrogasnom glazbenom sboru“, *Obzor*, 23. 5. 1891., [2]; „(Vereinsnachrichten.)“, *Agramer Zeitung*, 23. 5. 1891., [3].

Fotograf

Krajem veljače 1892., mjesec dana prije podizanja fotografskoga atelijera, Zigeuner je registrirao i „fotografički” obrt, za koji mu je 4. ožujka izdana obrtnica br. 5102.¹⁰³ Budući da je u tom trenutku najveći dio naslijeđenoga novca već potrošio, a propalo mu je i poslovno partnerstvo s Libkowitzem, Julije je novu poslovnu mogućnost našao u slobodnom fotografskom obrtu. Medij fotografije nekoliko je mjeseci prije – tijekom *Jubilarne gospodarsko-šumarske izložbe* i popratne *Međunarodne izložbe umjetnina* – doživio potpunu afirmaciju, a troje od šestero zagrebačkih fotografa (Rudolf Ulrich, Rosalija Rosenberg i Žiga Koralek) otprilike je u to vrijeme prestalo s radom, stoga nije neopravdano pretpostaviti da je upravo tu lakunu u ponudi „svjetlopisnih slika” Zigeuner želio popuniti.¹⁰⁴

Bez obzira na novosagrađeni atelijer, Julijeva obrtna djelatnost nije bila dugoga vijeka. Zigeuner se – po svemu sudeći – pored tri znamenita atelijera (Julio Fiedler, braća Varga i Ivan Standl) nije uspio nametnuti kao bitnija konkurencija, pa je obrt zatvorio već 20. studenog 1892.¹⁰⁵ Nasreću, novouređeni prostor nije dugo stajao neiskorišten. Njime su se, po utemeljenju početkom rujna 1893., kao klupskim atelijerom započeli koristiti članovi zagrebačkoga Kluba amatera fotografa.¹⁰⁶

Na konstituirajućoj skupštini novoga kluba – počasni predsjednik bio je grof Teodor Pejačević, a predsjednik književnik i prevoditelj Julije Rorauer – Zigeuner je imenovan „direktorom klupskog ateljea”, koji je za članove bio otvoren svakoga dana od 9 do 13 i od 15 do 18 sati.¹⁰⁷ Julije Zigeuner tako se velikim slovima upisao u povijest hrvatske fotografije kao jedina dosad poznata osoba koja je, unutar samo dvije godine, imala registrirani fotografski obrt, a zatim i odigrala važnu ulogu u samim počecima zagrebačke amaterske fotografije.

Prvi uspjeh kao član novoga kluba postigao je fotografirajući bana Dragutina Khuen-Héderváryja i suprugu Margit, čije je portrete – izrađene postupkom platinotipije – u listopadu 1893. izložio u trgovini pokuštvom svojega zloglasnoga poslovnog partnera Vilima Libkowitza u Ilici 30.¹⁰⁸ Nekoliko dana poslije na isto-

¹⁰³ HR-DAZG-4-GPZ, Obrtni odsjek, *Knjiga E. Ini obrti 1886. – 1919.*, br. 5/1892; vidi i: Spis br. 5102/IV od 27. veljače 1892.

¹⁰⁴ O fotografiji u Zagrebu početkom 1890-ih vidi u: Nada Grčević, *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj* (Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1981), 122-123.

¹⁰⁵ HR-DAZG-4-GPZ, Obrtni odsjek, Zapisnik br. 29521/IV od 21. studenog 1892. umetnut u spis br. 5102/IV od 27. veljače 1892. Vidi i: Grčević, *Fotografija*, 122.

¹⁰⁶ „(Club der Amateur-Photographen.)”, *Agramer Zeitung*, 29. 11. 1893., [4].

¹⁰⁷ „(Club der Amateur-Photographen.)”, *Agramer Zeitung*, 7. 9. 1893., [2]. Vidi i: „Club der Amateur-Photographen in Agram”, *Photographische Rundschau* (Halle a. S.), br. 11 (November 1893), 402.

¹⁰⁸ „(Aus dem Amateur-Photographenclub.)”, *Agramer Zeitung*, 23. 10. 1893., 3; „(Iz kluba amateurah fotografah.)”, *Narodne novine*, 24. 10. 1893., [2].

me je mjestu izložio i grupne portrete pjevačica i pjevača tipografskoga društva *Sloga*, koji su bili osobito pohvaljeni.¹⁰⁹

U prosincu iste godine, za vrijeme proslave desete godišnjice stupanja Khuen-Héderváryja na bansku dužnost, Zigeuner je kao „direktor“ visoke uzvanike ugoštio u klupskom atelijeru, snimivši pritom četiri vrlo uspjele fotografije, od čega su dvije – umnožene postupkom platinotipije – također bile izložene u Libkowitzevu izlogu.¹¹⁰ U to je vrijeme Zigeuner Blumendorfski primljen i u članstvo Fotografskoga društva (*Photographische Gesellschaft*) u Beču,¹¹¹ a već početkom iduće nalazimo ga i na popisu članova bečkoga *Camera Cluba*.¹¹²

U zenitu uspjeha direktor atelijera zagrebačkoga Kluba amatera fotografa – nama sad iz već dobro znanih razloga – prekinuo je s fotografskim radom te otputovao u Beč. Kompletnu je fotografsku opremu 23. siječnja 1894. prepustio Klubu za iznos od 500 forinta, koji je Društvo umjetnosti u roku od četrnaest dana bilo dužno isplatiti Vilimu Libkowitzu.¹¹³ Zigeuner je pak, prema nekim vijestima iz novina, po dolasku u Beč zarađivao za život radeći kao fotografski pomoćnik,¹¹⁴ a u studenome 1894. vlastite je fotografije izložio na klupskoj izložbi *Camera Cluba*, na kojoj su mu zamjerali pretjerano vidljiv retuš izloženih portreta.¹¹⁵

Od izvornih nam je Zigeunerovih fotografija uspjelo pronaći tek jedan primjerak, i to snimku s posljednjega ispraćaja pomoćnoga zagrebačkog biskupa Janka Pavlešića 12. rujna 1893.¹¹⁶ O ostalim pak motivima većinom doznajemo iz novinskih napisa, a izvedbu portreta možemo tek naslutiti preko fotomehanički reproducirane snimke biciklističkoga prvaka Vilima Boršića na stranicama novina *Dom i svijet*.¹¹⁷

Tijekom 1893. Julije je surađivao s listom *Prosvjeta*, u kojem je objavljeno više slikovnih priloga prema njegovim fotografijama. No njihovo autorstvo nije uvijek pouzdano jer je za nekoliko motiva snimljenih na istočnoj obali Jadrana – uspo-

¹⁰⁹ „(Vom Amateurphotographen-Club.)“, *Agramer Zeitung*, 30. 10. 1893., 3-4. Reprodukcijska grupnoga portreta pjevačica objavljena je u listu *Prosvjeta*. Vidi: „Gospojinski sbor ‘Sloge’“, *Prosvjeta* (Zagreb), 27. 10. 1893., 701.

¹¹⁰ „Das Jubiläum des Banus“, *Agramer Zeitung*, 18. 12. 1893., 2.

¹¹¹ „Photographische Gesellschaft in Wien“, *Photographische Correspondenz* (Beč), br. 399 (1893), 590-591.

¹¹² „Club-Mittheilungen“, *Wiener Photographische Blätter* (Beč), br. 1 (Jänner 1894), 17.

¹¹³ HR-HDA – fond 1979 – Hrvatsko društvo likovnih umjetnika, 1.2.3. Radna tijela Društva, Odjel za amatersku fotografiju, Računi, Pismo Juliju Zigeuneru Blumendorfskom od 23. siječnja 1894. s priloženim inventarom. Vidi i priznanicu Vilima Libkowitza o primitku novca od 3. ožujka 1894.

¹¹⁴ „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf“, *Obzor*, 29. 1. 1896., [2].

¹¹⁵ „Besprechung der Maidenausstellung vom 3. und 10. November“, *Wiener Photographische Blätter*, br. 12 (December 1894), 253.

¹¹⁶ Muzej grada Zagreba, Zbirka fotografija zagrebačkih događaja, inv. br. fot-11238.

¹¹⁷ „Vilim Boršić, prvak biciklista u Hrvatskoj“, *Dom i svijet* (Zagreb), 15. 8. 1892., [1].

redbom sa sačuvanim izvornicima – posve jasno da ih je snimio Franz Thiard de Laforest, a Zigeuner je, najvjerojatnije, izradio tek njihove reprodukcije.¹¹⁸

Imajući prethodno rečeno na umu, od dvadeset reprodukcija iz *Prosvjete* Zigeunerovo autorstvo moguće je potvrditi tek za fotografije *Sprovod biskupa Janka Pavlešića na Kaptolu u Zagrebu*, čiji smo jedan primjerak uspjeli pronaći u izvorniku, te *Gospojinski sbor „Sloge”*, koja je eksplicite spomenuta u tisku. Osim njih, s većim mu postotkom vjerojatnosti možemo pripisati i nekoliko kvalitetnih snimaka reportažnoga karaktera (*Tielovski obhod u Zagrebu, Svečani sprovod smrtnih ostataka grofa Janka Draškovića u Zagrebu 15. lipnja 1893.*), kao i reprodukcija znamenitih umjetnina (litografija Josefa Kriehubera *Ban Jelačić u taboru kod Brucka*).¹¹⁹

Raspikuća

„Kako je naglo pogospodjeni Zigeuner svoju baštinu upotrebio, zagrebčanom je dobro poznato, – ali to je napokon njegova stvar”, istaknuo je u siječnju 1896. autor teksta u *Narodnim novinama*,¹²⁰ aludirajući na Julijeve ekstravagancije i eskapade zbog kojih je među sugrađanima zaslužio nadimak *Barun Ciganin (Zigeunerbaron)*. Tako su Zagrepčanke i Zagrepčani i dvije godine nakon njegova odlaska u Beč još uvijek pamtili „maitresse, ekvipaže, jahače konje itd.”, koji, po svemu sudeći, gotovo nikoga nisu ostavljali ravnodušnim.¹²¹ No prave razmjere Zigeunerove rastrošnosti, kao i načine na koje je nemilice trošio naslijeđeni novac, javnost je doznala tek kada ga je sredinom 1896. povrijeđena supruga Marija tužila zbog prestanka plaćanja kuratele.

U tom je sudskom postupku na vidjelo izašlo i to da je *Barun Ciganin* u zenitu ekstravagantnosti održavao izvanbračne ljubavne veze s nekoliko žena istovremeno, što je u jednom trenutku uključivalo čak tri sestre kojima je neko vrijeme osiguravao lagodan život. Radi užitka je s ljubavnicama redovito odlazio na skupa putovanja, a jednoj od njih navodno je ukupno darovao čak 60.000 forinta. Za 7.000 forinta na gradskom je groblju kupio veličanstvenu grobnicu, „poseban sport” bilo mu je kupovanje skupih egzotičnih životinja, a posjetitelje zagrebačkih gostionica redovito je držao budnima tijekom mnogih burnih noći. Velike je iznose gubio na kartama, a razmjere neumjerenosti možda najbolje oslikava priča da mu nije bilo strano iz jureće kočije na zagrebačke pločnike bacati vreće pune kovanica.¹²²

¹¹⁸ Usp. „Rieka kod Dubrovnika”, *Prosvjeta*, 28. 4. 1893., 269.

¹¹⁹ „Tielovski obhod u Zagrebu”, *Prosvjeta*, 16. 6. 1893., 397; „Svečani sprovod smrtnih ostataka grofa Janka Draškovića u Zagrebu 15. lipnja 1893.”, *Prosvjeta*, 25. 8. 1893., 549; „Ban Jelačić u taboru kod Brucka. Slika Josipa Kriehubera”, *Prosvjeta*, 12. 5. 1893., 301.

¹²⁰ „(Libkowitzeva affaira)”, *Narodne novine*, 29. 1. 1896., [2].

¹²¹ Usp. „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Obzor*, 29. 1. 1896., [2].

¹²² Usp. „(Das Ansuchen um Curatel über Julius v. Zigeuner)”, *Die Presse*, 18. 9. 1896., 6.

Zagrebačko je Gradsko poglavarstvo više puta bilo prisiljeno baviti se njegovim nepodopštinama, pa je tako tijekom 1889. i 1890. ostalo zabilježeno više opomena i prijava zbog „nagle“ vožnje,¹²³ a zaradio je i prijavu zbog vrijeđanja gradskoga stražara prilikom hvatanja psa Artura Spitzera „po živoderu”.¹²⁴ Istovremeno je Poglavarstvu i sâm podnosio prijave, poput one protiv seljaka Josipa Bogdana iz Žitnika zbog „neugibanja kod vožnje”.¹²⁵

Tužitelj

S obzirom na to da je do sredine 1893. Zigeuner Blumendorfski potrošio zamalo sav naslijeđeni novac, bio je prisiljen – kao što smo vidjeli – prodati i kuću u Beču kojoj je s vremenom, i nizom otkupa od rođaka, postao jedini vlasnik. Pošavši u Beč primiti 90.000 forinta od prodaje, u kupeu vlaka dočeka ga je nekadašnji partner Vilim Libkowitz te se „među njima razprela vrlo ugodna zabava, koju je Libkowitz umio svojom poznatom suadom vješto upriličiti, dočim je troškove platio kratkovidni Zigeuner”.¹²⁶ Libkowitz je lakovjernoga Zigeunera putem od Zagreba do Beča uspio nagovoriti da novac od prodaje kuće ne uloži u štedionicu, nego da ga investira u njegov posao. Na taj je način od naivnoga posebnika Libkowitz izmamio glavnice u vrijednosti od 80.000 forinta u gotovini i 10.000 forinta u mjenicama, uz ugovor koji se nije mogao otkazati idućih petnaest godina, obvezavši se pritom da će Zigeuneru mjesečno plaćati dvostruko veće kamate nego što ih daju štedionice (oko 500 forinta).¹²⁷

Nedugo potom Zigeuner je Libkowitzu prodao i zagrebačku kuću s raskošnom grobnicom te se preselio u Beč. Nekretnine mu je Libkowitz platio jednom trećinom u novcu, a dvjema trećinama u mjenicama, pa je tako po realizaciji dogovora Libkowitz imao „gotovine 70.000 for. i kuću u Zagrebu, a Zigeuner 10.000 for., svojih mjenica na 10.000 fr. i Libkowitzevih mjenica na 10.000 for.”¹²⁸ Nakon godinu i pol Libkowitz je prestao isplaćivati dogovorene kamate, pa je Julije ostao gotovo posve bez novaca. Po prekidu kratkotrajnoga partnerstva s Vilimom Merdingerom preživljavao je radeći kao fotografski pomoćnik, a tek potkraj 1895. odlučio je o svemu potražiti pravni savjet. Odvjetnik Joseph Kranz istoga je trenutka shvatio razmjere prevare, nakon čega je lakovjerni Zigeuner dogovor s Libkowitzem pokušao raskinuti.

¹²³ Usp. HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1889., 1-5000, br. 3997; Uručbeni zapisnik 1890., 15001-20000, br. 17336.

¹²⁴ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 5001-10000, br. 9831.

¹²⁵ HR-DAZG-4-GPZ, Pomoćni uredi, Uručbeni zapisnik 1890., 15001-20000, br. 18839.

¹²⁶ „(Libkowitzeva affaira)”, *Narodne novine*, 29. 1. 1896., [2].

¹²⁷ Usp. „Wilhelm Libkowitz – verhaftet”, *Agrarmer Zeitung*, 29. 1. 1896., 4.

¹²⁸ „(Affaira Libkowitz-Zigeuner)”, *Narodne novine*, 30. 1. 1896., [3].

Kad mu je Libkowitz u prosincu 1895. poručio da je „insolventan”, mogao mu je obećati tek 15.000 forinta, a sâm Zigeuner ostatak je trebao namaknuti ovrhama Libkowitzevih skladišta u Beču i Zagrebu te proglašenjem stečaja. Međutim, ta je „spletka užasna, iz koje bi Zigeuner izašao kao sukrivac zločina, počinjeno na štetu drugih vjerovnika” spriječena jer je Julije ovoga puta poslušao pravni savjet odvjetnika i odbio prijedlog.¹²⁹ Kad mu je Libkowitz zaprijetio da će takvim stavom izgubiti sav novac, stvorila se i osnova za podizanje tužbe, pa je Libkowitz 28. siječnja 1896. uhićen. Zatvorene su mu trgovine u Beču i Zagrebu, a kako je raspolagao sa samo 37 forinta gotovine, dok su mu pasive iznosile 150.000 forinta, istom je proglašen i njegov stečaj.¹³⁰

Tijekom sudskoga procesa Libkowitz je na razne načine pokušavao uvjeriti sud da Zigeuner nije bio vjerovnik propale tvrtke nego njezin partner, te da je stoga dužan pokriti sav manjak.¹³¹ Pokušao je čak nagovoriti i Zigeunerovu ljubavnicu Karolinu Sporer da ga tuži za iznos od 15.000 forinta.¹³² Bez obzira na sve, prodaja Libkowitzeve stečajnine u Zagrebu započela je 28. ožujka 1896. i tijekom idućega mjeseca dovršena,¹³³ a optuženi je trgovac početkom srpnja osuđen zbog „zločinstva javnog nasilja globljenjem, te prekršaja skrivljena stečaja” na kaznu zatvora u trajanju od osamnaest mjeseci.¹³⁴ Na presudu je uložio žalbu, međutim sredinom listopada Vrhovno ju je sudište u Beču odbacilo, pa je upućen na odsluženje kazne u kaznionu Stein.¹³⁵ Posljednji mu spomen u zagrebačkom tisku nalazimo u kratkoj vijesti iz sredine 1897. koja poručuje da „obavlja’ svoju kaznu u tamnici”.¹³⁶ Vilim Libkowitz umro je u Beču 26. kolovoza 1902.¹³⁷

Tuženik

Nakon što se, navodno, još u Zagrebu „odvojio od stola i postelje”,¹³⁸ Julije je supruzi Mariji mjesečno plaćao 100 forinta kuratele. Međutim, baš kao i Libkowitz njemu, i on je do početka 1896. prestao s isplatom, pa je Mariju Zigeuner Blumen-dorfsku nužda natjerala na put u Beč. U velikom je gradu pokušala naći posao, ali

¹²⁹ „Libkowitz i Zigeuner v. Blumendorf”, *Obzor*, 29. 1. 1896., [2].

¹³⁰ Usp. „(Libkowitzeva affaira)”, *Narodne novine*, 29. 1. 1896., [2].

¹³¹ Usp. „Affaira Libkowitz-Zigeuner”, *Obzor*, 26. 2. 1896., [2].

¹³² „(Der Fall Libkowitz)”, *Neues Wiener Journal*, 1. 7. 1896., 7.

¹³³ „Objava”, *Obzor*, 27. 3. 1896., [4]; 28. 3. 1896., [8]. Vidi i: „(Concursmasse W. Libkowitz u. Comp.)”, *Agramer Zeitung*, 25. 4. 1896., 4; 30. 4. 1896., 4.

¹³⁴ „Libkowitz pred sudom”, *Banovac*, 4. 7. 1896., [4].

¹³⁵ „(Affaire Libkowitz.)”, *Agramer Zeitung*, 10. 10. 1896., 7; „Konac Libkowitzeve affaire”, *Obzor*, 13. 10. 1896., [3].

¹³⁶ „Julius Zigeuner Edler von Blumendorf”, *Obzor*, 14. 6. 1897., [2].

¹³⁷ HR-DAZG-4-GPZ, Politički odsjek, *Imenik zavičajnika 1*, br. 1-10000, br. 8850.

¹³⁸ „(Das Ansuchen um Curatel über Julius v. Zigeuner)”, *Die Presse*, 18. 9. 1896., 6.

nikako nije uspijevala sve dok se sredinom veljače od slabosti i gladi nije srušila na ulici.¹³⁹ Nakon što joj je kućanica Ana Halbhuber – koja ju je otprije poznavala – ponudila privremeno utočište, Marija Zigeuner uz pomoć odvjetnika Otta Frischauera pokrenula je parnicu protiv bivšega supruga.¹⁴⁰

Postupak je održan tijekom rujna iste godine, a Julijeva se obrana – vodio ju je odvjetnik Kranz – temeljila na činjenici da supružnici tada već četiri godine nisu živjeli zajedno, te da stoga nije dužan plaćati alimentaciju. U trenutku suđenja više je puta ponovljeno da se Julije Zigeuner u tom trenutku spremao otvoriti kavanu u bečkoj Liechtensteinstraße,¹⁴¹ no o samom ishodu parnice novine na žalost nisu izvijestile.

Rasplet bračne drame ipak lako možemo rekonstruirati iz iduće vijesti, objavljene sredinom lipnja 1897. u *Obzoru*, koja je ujedno i posljednji Zigeunerov trag u zagrebačkome medijskom prostoru. U njoj stoji da je „kod nas dobro poznata ličnost” s ostacima ostataka nekoć velike baštine uredio kavanu u Beču „koju je neki dan opet sa znatnim gubitkom prodao i okrenuo ledja Beču, kako je to u svoje vrieme i Zagrebu učinio”, a supruga je završila „u jednom bečkom obskrbištu, pošto ju je razvratni suprug sasama napustio”.¹⁴²

Epilog

Nakon propasti posla s bečkom kavanom, o Juliju Zigeuneru Blumendorfskom znamo tek da je 1897. kao impresario neko vrijeme vodio putujuću žensku pjevačku družbu.¹⁴³ Tijekom idućega mu desetljeća ime samo s vremena na vrijeme nalazimo po bečkim novinama, uglavnom u kontekstu ugostiteljske djelatnosti.¹⁴⁴ Osim toga poznato nam je i da je početkom 1920-ih neko vrijeme radio u registraturi bečke lokalne uprave¹⁴⁵ te da je kraj života dočekao kao konobar i kurir međunarodne umjetničke organizacije.¹⁴⁶

¹³⁹ Usp. „Affaira Libkowitz-Zigeuner”, *Obzor*, 26. 2. 1896., [2]; „(Die Frau des Edlen v. Zigeuner)”, *Agramer Zeitung*, 30. 3. 1896., 5.

¹⁴⁰ Usp. „(Die Frau des Edlen v. Zigeuner)”, *Agramer Zeitung*, 30. 3. 1896., 5.

¹⁴¹ „(Gegen Julius Zigeuner Edlen v. Blumendorf)”, *Neues Wiener Tagblatt*, 11. 9. 1896., 7; „(Zur Affaire Zigeuner-Libkowitz)”, *Agramer Zeitung*, 12. 9. 1896., 4; „(Das Ansuchen um Curatel über Julius v. Zigeuner)”, *Die Presse*, 18. 9. 1896., 6.

¹⁴² „Julius Zigeuner Edler von Blumendorf”, *Obzor*, 14. 6. 1897., [2].

¹⁴³ „Julius Zigeuner Edler von Blumendorf”, *Obzor*, 14. 6. 1897., [2].

¹⁴⁴ Usp. „Unionskränzchen der Gastgewerbeangestellten”, *Illustrierte Kronen-Zeitung* (Beč), 14. 2. 1910., 6; „Union-Kränzchen”, *Neues Wiener Tagblatt*, 6. 2. 1911., 11.

¹⁴⁵ *Wiener Kommunal-Kalender und städtisches Jahrbuch für 1922* (Wien: Deutscher Verlag für Jugend und Volk, 1922), 147.

¹⁴⁶ „Ein Freund des Kronprinzen Rudolf als Kellner gestorben”, *Neues Grazer Tagblatt* (Graz), 21. 1. 1927., 2.

Umro je osiromašen u bolnici Milosrdne braće u Beču 19. siječnja 1927. u 9 sati.¹⁴⁷ Tri dana poslije sahranjen je na Centralnom gradskom groblju, a vijest o njegovoj smrti objavljena je u više austrijskih novina.¹⁴⁸ Kratki nekrolog – prepun pogrešnih i neprovjerenih podataka – kao da ukratko sažimlje Zigeunerov život prepun protuslovlja, uspona i padova, pa ga kao eksodu u prijevodu prilažemo u cijelosti:

„Bivši konjički poručnik Julius Zigeuner v. Blumendorf, nekoć vrlo bogat čovjek i prijatelj prijestolonasljednika Rudolfa, umro je u najsiromašnijim okolnostima. Njegov šurjak bio je hrvatski ban, a Zigeuner je, dok je još bio bogat čovjek, u Zagrebu podignuo vrlo vrijedan mauzolej. U posljednje se vrijeme kao konobar i kurir međunarodne umjetničke organizacije naporno borio kroz život.“¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ A-DaW, Barmherzige Brueder: Krankenhaus, Sterbebuch 1927, 03-079a, br. 13.

¹⁴⁸ Vidi npr. „Ein Freund des Kronprinzen Rudolf als Kellner gestorben“, *Innsbrucker Nachrichten* (Innsbruck), 24. 1. 1927., 8; „Ein Freund des Kronprinzen Rudolf als Kellner gestorben“, *Illustrierte Kronen-Zeitung*, 26. 1. 1927., 4; „Todesfälle“, *Salzburger Volksblatt* (Salzburg), 28. 1. 1927., 6; „Ein Freund des Kronprinzen Rudolf als Kellner gestorben“, *Vorarlberger Tagblatt* (Bergenz), 1. 2. 1927., 3.

¹⁴⁹ „Ein Freund des Kronprinzen Rudolf als Kellner gestorben“, *Neues Grazer Tagblatt*, 21. 1. 1927., 2.

Neobjavljeni izvori

Austrija – Diözesanarchiv Wien, Beč – 02. Barmherzige Brueder: Krankenhaus (AT-DaW, Barmherzige Brueder: Krankenhaus).

Hrvatska – Državni arhiv u Zagrebu, Zagreb – fond 4 – Gradsko poglavarstvo Zagreb (HR-DAZG-4-GPZ).

Hrvatska – Državni arhiv u Zagrebu, Zagreb – fond 857 – Zbirka Ulčnik Ivan.

Hrvatska – Državni arhiv u Zagrebu, Zagreb – fond 1122 – Zbirka građevinske dokumentacije (HR-DAZG-1122-ZGD).

Hrvatska – Hrvatski državni arhiv, Zagreb – fond 1435 – Zbirka fotografija Hinka Krapeka.

Hrvatska – Hrvatski državni arhiv, Zagreb – fond 1448 – Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji.

Hrvatska – Hrvatski državni arhiv, Zagreb – fond 1979 – Hrvatsko društvo likovnih umjetnika.

Muzej grada Zagreba – Zbirka fotografija zagrebačkih događanja.

Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb – Zbirka vatrogasne tehnike.

Tisak

Agramer Zeitung (Zagreb), 1883, 1887-1888, 1890-1894, 1896.

Arbeiter-Zeitung (Beč), 1896.

Banovac (Petrinja), 1889-1890, 1896.

Das Vaterland (Beč), 1894, 1896.

Deutsches Volksblatt (Beč), 1894, 1896.

Die Presse (Beč), 1888, 1890, 1893-1894, 1896.

Dom i svijet (Zagreb), 1892.

Grazer Tagblatt (Graz), 1896.

Illustrierte Kronen-Zeitung (Beč), 1910, 1927.

Innsbrucker Nachrichten (Innsbruck), 1927.

Linzer Volksblatt (Linz), 1896.

Narodne novine (Zagreb), 1883, 1887-1893, 1896.

Neue Freie Presse (Beč), 1888, 1896.

Neues Grazer Tagblatt (Graz), 1927.

- Neues Wiener Abendblatt* (Beč), 1896.
Neues Wiener Journal (Beč), 1896.
Neues Wiener Tagblatt (Beč), 1888, 1893, 1896, 1911.
Obzor (Zagreb), 1890-1892, 1894-1897.
Oesterreichische Verbands-feuerwehr-Zeitung (Brno), 1890.
Ostdeutsche Rundschau (Beč), 1896.
Pester Lloyd (Budimpešta), 1896.
Photographische Correspondenz (Beč), 1893.
Photographische Rundschau (Halle a. S.), 1893.
Pozor (Zagreb), 1883.
Prager Tagblatt (Prag), 1896.
Prosvjeta (Zagreb), 1893.
Radfahr-Sport (Beč), 1894.
Radnički glasnik (Zagreb), 1889.
Reichspost (Beč), 1896.
Salzburger Volksblatt (Salzburg), 1927.
Vorarlberger Tagblatt (Bregenz), 1927.
Wiener Abendpost (Beč), 1896.
Wiener Photographische Blätter (Beč), 1894.
Wiener Zeitung (Beč), 1896.

Objavljeni izvori i literatura

- Bagarić**, Marina. *Arhitekt Ignjat Fischer*. Zagreb: Meandarmedia, 2011.
- Cvitanović**, Đurđica. *Arhitekt Kuno Waidmann*. Zagreb: Društvo historičara umjetnosti Hrvatske, 1969.
- Deželić**, Gjuro Stj. *Obučevnik za dobrovoljne vatrogasce*. Zagreb: Tisak i naklada C. Albrechta, 1890.
- Goldstein**, Ivo; **Goldstein**, Slavko. *Povijest grada Zagreba*, knjiga 1: *Od prethistorije do 1918*. Zagreb: Novi Liber, 2012.
- Grčević**, Nada. *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1981.

Hudovski, Adolf. *Zagreb i okolica: kaži put za urodjenike i strance*. Zagreb: Tisak Dioničke tiskare, 1892.

Iveljić, Iskra. *Očevi i sinovi. Privredna elita Zagreba u drugoj polovici 19. stoljeća*. Zagreb: Leykam international, 2007.

„Julijeva vatrogasna štrcaljka“. *Zagrebački memento*. Pristup ostvaren 13. 1. 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=LD-vjefkBJM>.

Mentschl, Josef. „Skene Alfred (I.)“. U: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950*, Bd. 12 (Lfg. 57), 320. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2004.

Militär Schematismus des Österreichischen Kaiserthumes für 1867. Wien: Aus der K. K. Hof- und Staatsdruckerei, 1867.

Militär Schematismus des Österreichischen Kaiserthumes für 1868. Wien: Aus der K. K. Hof- und Staatsdruckerei, 1867.

Šterk, Slavko. *Stereoskopska fotografija na prijelomu XIX u XX stoljeće iz fundusa Muzeja grada Zagreba*. Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2002.

Wiener Kommunal-Kalender und städtisches Jahrbuch für 1922. Wien: Deutscher Verlag für Jugend und Volk, 1922.

Hrvoje Gržina *

The Rise and Fall of the “Gypsy Baron”: Twelve Episodes from the Life of Julius Zigeuner Edler von Blumendorf

Summary

The article brings highlights from a hitherto almost completely unknown biography of the Viennese nobleman Julius Zigeuner Edler von Blumendorf, mostly from the time of his stay in Zagreb (1878-1894). Since there is almost no mention of him in scholarly literature, basic biographical data have been collected from newspaper articles and archival sources, and a part of his life has been reconstructed. Thus, his life can be followed from the beginnings of service industry in the Croatian capital, through his acquisition and spending of a large inheritance, all the way to his financial ruin caused by gullibility and reckless financial investments. Zigeuner's life story is told through twelve sections dealing with various aspects of his diverse activities. After an introduction, information is provided about his life from his birth on June 5, 1852 until his arrival in Zagreb in 1878, his first Zagreb deals, his acquisition of the rich inheritance of the Viennese industrialist Alfred Skene, his charity work, business investments, construction of a villa in Zagreb, activities in Zagreb's Voluntary Fire Department, short-term involvement in photography and the founding of the Amateur Photographers' Club Zagreb, his debauched life and spending of inheritance, and the lawsuits that largely marked his life after leaving Zagreb, up to his death in Vienna on January 19, 1897.

Keywords: Julius Zigeuner Edler von Blumendorf, Vilhelm Libkowitz, Zagreb, Vienna, Villa Zigeuner, Amateur Photographers' Club Zagreb, Voluntary Fire Department Zagreb, Libkowitz affair

---

* Hrvoje Gržina, Croatian State Archives, Marulićev trg 21, 10 000 Zagreb, Croatia, E-mail: hgrzina@arhiv.hr